

Sahiplik Yapısı ve İhracat Yoğunluğunun İşletmelerin Karları Üzerindeki Etkisi

Doç. Dr. Hakan TUNAHAN

Sakarya Üniversitesi
İşletme Fakültesi
htunahan@sakarya.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Sinan ESEN

Sakarya Üniversitesi
İşletme Fakültesi
sinanesen@sakarya.edu.tr

Doç. Dr. Bayram Topal

Sakarya Üniversitesi
İşletme Fakültesi
btopal@sakarya.edu.tr

Özet

Bu çalışma, Türkiye İhracatçılar Meclisi'nin (TİM) 2012 Yılı İlk 1000 İhracatçı Araştırması'nın verilerini kullanarak, farklı düzeylerde yurtdışı satış yapan ve farklı sahiplik yapılarına sahip olan firmaların karlarının, Anova ve Ki-Kare ile analizini amaçlamaktadır. Analizler, yüksek ihracat yoğunluğu olan şirketler ile yerli sermayeli şirketlerin karlılığının düşük, düşük ihracat yoğunluğuna sahip firmalar ile yabancı ve karma (yerli - yabancı sermayeli) firmaların karlılığının ise yüksek olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: İhracat, İhracat Yoğunluğu, Yabancı Sermayeli İşletme, Karlılık

Ownership Structure and Effect of Export Intensity on Firms' Profit

Abstract

This study aims to analyse the profit of companies exporting at different levels and having different ownership structures over the data of Top 1000 Exporter Survey for the Year 2012 of Turkish Exporters Assembly (TIM) by performing ANOVA and Chi-square Test. Analyses show that while the companies having high export intensity and the local companies get lower profit; the companies having low export intensity and the foreign owned and mixed (local - foreign-owned) ones- get higher profit.

Key Words: Export, Export Intensity, Foreign Owned Company, Profitability

JEL Classification Codes: D22, G30, L25

GİRİŞ

2013'deki artış hızının yaklaşık iki katına ulaşarak 2014 yılında % 4.1, 2015'de de yaklaşık %5.1 büyüyeceği tahmin edilen ve dünya ekonomik faaliyetinin yaklaşık %10'unu oluşturan ihracat, firmalar için önemli stratejik fırsatlar sunmaktadır (BM, 2014; Ahmed ve Rock, 2012). Bu sebeple firmaların ihracatlarının etkileşimde olduğu işletme bazlı faktörleri analiz etmek, sadece onlar için değil, ihracatı teşvik edecek politikaları geliştirme sorumluluğunda olan politika yapıcılar için de önem arz etmektedir.

İşletmelerin ihracat performansının ölçülmesine yönelik kullanılan değişkenler subjektif ve objektif olarak ikiye ayrılmaktadır. Objektif değişkenler, firmaların kârlılığı ya da satış düzeylerine ilişkin kayıtlı rakamsal değerlerden oluşmakta ve dolayısıyla firmaların finansal performans ölçülerini yansıtmaktadır. Subjektif değişkenler ise yöneticilerin ihracat performans algılamalarına ilişkin finansal olmayan değişkenleri içermektedir. Objektif değişkenler içerisinde en sık kullanılan değişken "ihracat yoğunluğu"dur. Bu çalışmanın da ayaklarından birini oluşturan ihracat yoğunluğu, firmaların ihracat tutarlarının toplam satışlara oranı biçiminde tanımlanmaktadır. Diğer performans değişkenleri ise, ihracat yapılan ülke sayısı, toplam ihracat satış hacmi, ihracat satış büyümesi ve ihracat kârlılığı biçiminde tanımlanmaktadır (Aktaran Perçin, 2005:142).

Bu çalışma farklı düzeylerde yurtdışı satış yapan ve farklı sahiplik yapılarına sahip olan ihracatçı firmaların karlarının Çift Yönlü ve Etkileşimli Varyans Analizi (Anova) ve Ki-Kare ile analizini amaçlamaktadır. Türkiye'de bu konuda yapılmış çalışmaların azlığı bu çalışmanın yapılmasını teşvik eden önemli bir husus olmuştur.

1. Literatür Taraması

Bernard, Jensen ve Lawrence'ın öncü makalelerinden (Bernard ve diğ.1995) sonra; ihracat yapan firmalar ile yapmayan firmalar arasındaki; verimlilik, karlılık, ücretler ve hayatta kalma ihtimalleri üzerine karşılaştırmalara dayanan çalışmalar oldukça yoğunlaşmaya başlamıştır.

Uluslararası ticaretin mikroekonometri literatürü üzerine yapılan çalışmalarda çoğunlukla araştırılan alan; ekstra maliyete katlanmaları ve daha yüksek ücret ödemelerine rağmen, ihracat yapan firmaların verimlilik avantajının benzer ama ihracat yapmayan firmalara nazaran bir karlılık avantajına dönüşüp dönüşmediği üzerine olmuştur. Verimliliğin veri setlerinden kolayca gözlemlenebilmesi, buna karşılık karlılığın ölçülmesindeki sınırlar, araştırmacıları verimlilik üzerinden performansı ölçmeye yönlendirmiştir.

Ancak, teorik bakış açısı ile ele alındığında verimlilik yerine, firmanın temel amacı olan karı doğrudan ele almak daha anlamlı olacaktır (Wagner, 2012).

Bu çalışmanın literatür taraması ihracat yoğunluğu ile karlılık ilişkisi ve işletmelerin sahiplik ilişkisi ile ihracat yoğunluğu olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Bu ayrıma dayalı araştırmaların bulguları aşağıda açıklanmıştır.

Literatürde ihracat yoğunluğu ile karlılık arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda farklı bulgulara ulaşıldığı gözlemlenmektedir. Aşağıda bu çalışmalar ilişki bağlamında sınıflandırılarak tablolandırılmıştır.

Tablo 1: İhracat Yoğunluğu ile Karlılık İlişisini Araştıran Çalışmalar

Yazar(lar)	Bulgular
Qian ve Li (2003)	Firmaların uluslararasılaşmaları ile karlılıkları arasında pozitif ilişki vardır.
Qian ve diğ. (2003)	Kobilerin ihracat oranı arttıkça karlılıkları da artmaktadır.
Kuivalainen ve Sundqvist (2006)	İhracat artışı küçük işletmelerin satışları ve karlılığını olumlu etkilerken, büyük işletmelerde ise sadece karlılık üzerinde olumlu etki oluşturmaktadır.
Kongmanila ve Takahashi (2009)	İhracat yoğunluğunun, net karın toplam varlıklara ve toplam satışa oranları ile ölçüldüğü karlılık üzerindeki etkisini kuvvetli şekilde pozitifdir.
Kneller ve Pisu (2010)	İhracat oranı yüksek olan ve uzun yıllar ihracat yapan işletmelerde, ihracatın karlılık oranı üzerinde etkisi pozitifdir.
Abor (2011)	İşletmelerin ihracat yoğunluğu arttıkça karlılıkları da artmaktadır.
Wyrobek (2012)	Halka açık ihracatçı işletmeler brüt karlılıkta, diğerlerine göre daha yüksek karlar elde etmektedirler.

Tablo 1 (Devam): İhracat Yoğunluğu ile Karlılık İlişisini Araştıran Çalışmalar

Yazar(lar)	Bulgular
Okuyan (2013)	İhracat yapan işletmeler yapmayan işletmelere oranla daha karlıdır.
Vu ve diğ.(2014)	Yüksek kar büyümesine sahip işletmelerin ihracata katılımları ile karlılıkları arasında pozitif bir ilişki vardır.
Shaked (1986)	Çok uluslu işletmeler ile yerel işletmelerin karlılıkları arasında anlamlı bir fark yoktur.
Girma ve diğ. (2004)	İhracatçı işletmeler ile ihracat yapmayan işletmelerin karlılıkları arasında anlamlı bir fark yoktur.
Wagner (2009) Grazi (2012)	İhracatın karlılık üzerinde etkisi yoktur.
Temouri ve diğ. (2013)	İhracatın karlılık üzerinde pozitif bir etkisi yoktur.
Kumar (1984)	Deniz aşırı ülkeler ile yapılan ticaretin karlılık üzerindeki etkisi önemsiz derecede ters yönlüdür.
Lu ve Beamish (2006)	İhracat karlılık ile ters orantılıdır.
Fryges ve Wagner (2010)	İhracat karlılık üzerinde pozitif etkili olmakla birlikte, belli bir seviyeden sonra bu etki gittikçe azalmaktadır.

Bu çalışmanın ikinci ayağını, firmaların sahiplik yapısı üzerinden ihracata bağlı kar değişiminin analizi oluşturmaktadır. İşletmenin sahiplik yapısı ile performansı arasındaki bağlantı işletme finansmanı literatüründe önemli ve hala devam eden bir tartışmadır. Bu tartışma Berle ve Means (1932)'in çığır açan çalışmalarına kadar dayanmaktadır. Yazarlar "The Modern Corporation and Private Property" adlı çalışmalarında mülkiyet yapısı ile işletme performansı arasında negatif bir ilişki olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Demsetz ise 1983 yılında yayınlanan çalışmasında işletmelerin mülkiyet yapılarının performanslarını etkilediğini ileri sürmüştür.

Firmaların sahiplik yapısı ile performansı arasındaki ilişkiyi araştıran önemli bir literatür olmasına rağmen, sahiplik yapısının ihracat faaliyeti üzerindeki etkisi üzerine çalışmalar hala sınırlı kalmaktadır (Filatotchev vd., 2008). Yöneticinin risk

tercihlerini yönlendirdiğinden sahiplik yapısı firmanın ihracat yapma kararını da etkilemektedir. Çünkü ihraç pazarlarına girmek; tüketici tercihlerine göre üründe adaptasyonu yapmak, yabancı ülke mevzuatlarına uyum sağlamak ve dağıtım kanalı kurmak önemli miktarda batık maliyeti içermektedir. Ayrıca, beklenen karların elde edilmesi ihtimali, dış talep hakkında sınırlı bilgi ve döviz kuru dalgalanmaları sebebiyle yüksek risk içermektedir. (Kim ve Park, 2011).

Bu bağlamda Türkiye’de yapılan iki önemli çalışma bulunmaktadır. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) (2013) öncülüğünde yapılan 114.443 Türk firmasının 2006-2011 dönemi verileri üzerinden yapılan çalışmada, firmaların yabancı sermaye almasından itibaren her yıl ortalama ihracatlarının ilave 200.000 Dolar arttığını ancak yabancı sermayenin, ihracatçı firmanın yurt içi satışlarını, ihracata kıyasla 11 kat daha fazla yükselttiğini tespit etmişlerdir. Diğer bir çalışmada ise, Atıcı ve Gürsoy (2013), İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan 2003-2010 yılları verilerini analiz ettikleri 875 işletmede, yabancı sahiplik ile ihracat arasında pozitif ilişki bulmuşlar ayrıca büyük işletmelerin, ihracat odaklı güçlenmek adına yabancılarla ortaklıklar yaptıklarını öne sürmüşlerdir. Sahiplik yapısı üzerine yapılan diğer çalışmalardan bazıları özet şeklinde Tablo 2’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde, literatür bulgularının önemli bir kısmı, yabancı işletmelerin veya yabancı - yerli ortaklı işletmelerin daha yüksek ihracat performansı gerçekleştirdiklerini göstermektedir.

Tablo 2: Sahiplik Yapısı ile İhracat İlişkisini Araştıran Çalışmalar

Yazar(lar)	Bulgular
Lall ve Mohammad (1983), Kneller ve Pisu (2004), Filatotchev vd (2008), Jongwanich ve Kohpaiboon (2008), Cole vd. (2010), Rasiyah (2011)	Yabancı sahiplik ihracat performansı üzerinde pozitif etki yapmaktadır.
Talaat (1974)	Farklı sahiplik yapılarını içeren gruplar arasında, ihracat davranışına olan etkisi bağlamında anlamlı bir fark yoktur.
Zhang vd (2008)	Yerli yatırımcıların çoğunluk hissesine sahip olduğu işletmelerin ihracat performansı daha yüksektir.

2. Çalışmanın Amacı, Kapsamı Ve Yöntemi

Bu çalışma farklı düzeylerde yurtdışı satış yapan ve farklı sahiplik yapılarına sahip olan ihracatçı firmaların, karlarının analizini amaçlamaktadır.

Çalışmada 01.01.2012 ve 31.12.2012 dönemine ait üretici - ihracatçı, grup dış ticaret şirketi ve sektörel dış ticaret sermaye şirketlerinden oluşan firmaların yer aldığı Türkiye İhracatçılar Meclisi'nin (TİM) İlk 1000 İhracatçı Araştırması verileri kullanılmıştır. Bununla birlikte bazı firmalardaki ve / veya kalemlerdeki veri eksiklikleri sebebiyle çalışmaya bu işletmelerden 441'i dahil edilmiştir.

Çalışmanın değişkenleri, ihracatçı firmaların ihracat yoğunluğu, kar tutarları ve sahiplik yapıları (yerli, karma ve yabancı sermayeli) olarak belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılan ihracat yoğunluğu değerleri: yurtdışı satışların, toplam satışlara bölünmesi ile bulunmuştur. Yurtdışı satış tutarları ise yürürlükteki İhracat Rejimi kurallarına göre; 2012 yılında gerçekleştirilen doğrudan ihracatın FOB USD değerlerinin toplamıdır. Bu tutara şu satış türleri dâhil edilmemiştir: Grup şirketi dahi olsa bile tüzel kişiliği farklı olan bir firma tarafından yapılan ihracat, serbest bölgelerden yapılan ihracat, ihracat kaydı ile yapılan satış ve teslimler, transit ticaret, geçici olarak yurtdışına gönderilmiş eşya, bedelsiz ihracat, 1 Ocak - 31 Aralık 2012 tarihleri dışında gerçekleşen ihracat, yabancılara ihracat rejimi dışında yapılan mal ve hizmet satışları.

Araştırmada, kar değişkeni, 2012 Vergi Öncesi Dönem Kar tutarı (VÖK) olarak alınmıştır.

Çalışmada, ABD Doları cinsinden veriler, TCMB 2012 yılı ortalama döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmiştir.

Araştırmada, ihracatın kartilleri (%25 lik dilimleri) dikkate alınarak ihracat yoğunluğu ve şirketin sahiplik yapısının (yerli, karma, yabancı sermayeli) kar üzerindeki etkisi Çift Yönlü ve Etkileşimli Varyans Analizi (ANOVA) ile araştırılmıştır. Diğer yandan yine şirketlerin karları kartillere ayrıştırılmış ve buna göre karlılığın ihracat yoğunluğuna ve şirketin sahiplik yapısına bağlı olup olmadığı ki-kare bağımsızlık hipotezi ile test edilmiştir. Çalışmadan elde edilen analiz sonuçları takip eden bölümde açıklanmıştır.

3. Analiz ve Değerlendirme

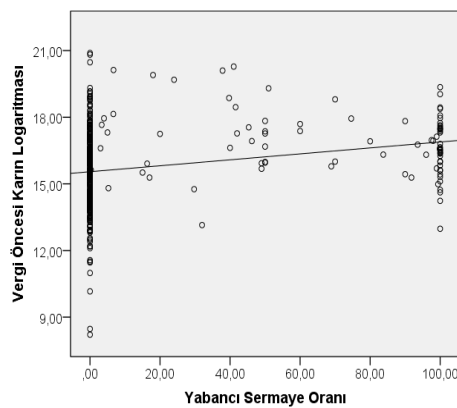
Çalışmada, vergi öncesi kar değişkeni, logaritması alınmak suretiyle normale dönüştürülerek analizlere dahil edilmiştir. Devamında vergi öncesi kar değişkeni ile ihracat yoğunluğu ve yabancı sermaye oranı arasındaki ilişkiler araştırılmış ve aşağıdaki korelasyon tablosu (Tablo 3) oluşturulmuştur. Tablodan görüldüğü üzere şirketlerin ihracat oranının artması karlılıklarına olumsuz etki yapmaktadır ($r = -0,385$). Öte yandan şirketin sahiplik yapısındaki yabancı payının artması ise karlılığa olumlu etki yapmaktadır ($r = 0,246$). Her iki katsayı da %1 anlam düzeyinde önemli çıkmıştır. Söz konusu durum Şekil 1 ve Şekil 2'de de açıkça görülmektedir.

Tablo 3: Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

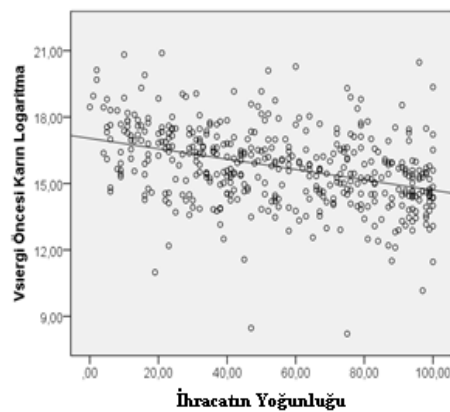
		lnVOK	İhracat Yoğunluğu	Yabancı Sermaye Oranı
lnVOK	Pearson Correlation	1	-,385**	,246**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000
	N	441	441	441
İhracat Oranı	Pearson Correlation	-,385**	1	-,099**
	Sig. (2-tailed)	,000		,037
	N	441	441	441
Yabancı Sermaye Oranı	Pearson Correlation	,246**	-,099*	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,037	
	N	441	441	441

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed)

Şekil 1: Vergi Öncesi Karın Yabancı Sermaye Oranı İle İlişkisi

Şekil 2: Vergi Öncesi Karın İhracat Yoğunluğu İle İlişkisi

3.1. İhracat Yoğunluğu ve Sahiplik Yapısının Kar Üzerindeki Etkisinin Varyans Analizi İle Araştırılması

Bu bölümde farklı düzeylerde ihracat yapan ve farklı sermaye yapılarına sahip firmaların karları çift yönlü varyans analizi ile araştırılmıştır. Bunun için araştırmaya dahil şirketler ihracat yoğunluğuna göre büyüklük sırasına dizilmiş ve %25'lik dilimlere (kartillere) ayrılmıştır. Öte yandan şirketlerin sahiplik yapısı tümüyle yerli, tümüyle yabancı ve karma sermaye yapıları (yabancı – yerli ortaklığı) şirketler olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Böylece şirketlerin karlılığı, ihracat yoğunluğu ve şirketlerin sermaye yapıları dikkate alınarak analiz edilmiştir.

Varyans analizi uygulayabilmek için verinin normal dağılması gerekmektedir. Kar değişkeni normal dağılmadığı için logaritmik dönüşüm uygulanmış ve dönüştürülmüş verinin normalliğini araştırmak amacıyla Kolmogorov Smirnov testi uygulanmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4: Kolmogorov - Smirnov Testi Sonuçları

Değişken	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Statistic	df	Sig.
Vergi Öncesi Karın Logaritması	,034	441	,200*

*0,01 anlam düzeyinde normal dağılım hipotezi kabul edilir.

Yukarıdaki tabloya göre vergi öncesi kar bağımlı değişkeninin logaritmik dönüşümünün normal dağıldığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca bağımlı değişkenin faktörlere göre varyanslarının da homojen olması gerekmektedir. Bunun için Levene testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5: Levene Testi Sonuçları

F	df1	df2	Sig.
1,010	11	429	,436

Levene testine göre, %1 anlam düzeyinde faktörler ve kategorilerine göre varyansların homojen olduğu anlaşılmıştır. Buna göre gerekli varsayımların yerine gelmesi sebebiyle varyans analiz uygulamasına geçilmiştir.

Varyans analizi uygulaması ile işletme karlılığı üzerinde ihracat ve sahiplik yapısının etkili olup olmadığı ortaya konacaktır. Bu amaçla ihracat yoğunluğu değişkeni %25'lik dilimlere ayrılmış, yabancı sermaye değişkeni ise yerli, karma ve yabancı sermaye şirketleri şeklinde kategorize edilmiştir. Kar değişkeni, bağımlı, ihracat yoğunluğu ve sahiplik yapısı değişkenleri ise bağımsız değişkenler olmak üzere çift yönlü ve etkileşimli varyans analizi uygulaması gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6: Gruplararası Etki Testi

Kaynak	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
İhracat kategorileri	26,706	3	8,902	3,646	,013 ^a
Sahiplik yapısı	100,668	2	50,334	20,614	,000 ^b
İhracat kategorileri * sahiplik yapısı	32,424	6	5,404	2,213	,041 ^a
Error	1047,508	429	2,442		
Total	110612,708	441			
Corrected Total	1369,808	440			

^a: % 5 anlam düzeyinde önemli

^b: % 1 anlam düzeyinde önemli

Yukarıdaki tabloya göre ihracatın %25'lik yoğunluk dilimlerine göre işletme karlılığının %5 anlam düzeyinde farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Benzer şekilde sahiplik yapısının durumu işletme karlılığı üzerinde %1 anlam düzeyinde önemli farklılıklara sebep olmaktadır. Öte yandan ihracatın yüzdeler dilimleri ve şirketlerin sermaye yapılarının, işletme karlılığı üzerinde %5 anlam düzeyinde etkili olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

3.1.1. İkili Karşılaştırma (Post Hoc) Testleri

Ortaya çıkan farklılıkları daha açık bir şekilde görebilmek amacıyla ihracat yoğunluğu-kar ve sahiplik yapısı-kar ikili karşılaştırma testleri yapılmıştır. Varyansların homojenliği sebebiyle Tukey HSD testi uygulanarak homojen gruplar belirlenmiş ve sonuçlar aşağıda verilmiştir.

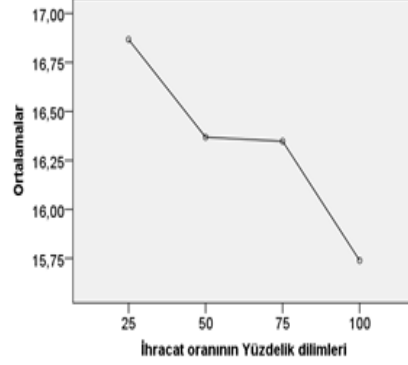
3.1.1.1. İhracat Yoğunluğu Kar İlişkisi

Varyans analizi ile şirketlerin ihracat oranlarına göre karlarının değiştiği görülmüştü. Bu değişimin nasıl bir durum arz ettiği aşağıdaki Tablo 7 ve Şekil 3'de verilmiştir.

Tablo 7: Vergi Öncesi Karın İhracat Yoğunluğunun Yüzdelerine Göre Homojen Alt Kümeleri

Tukey HSD^{a,b,c}

İhracat Yoğunluğu (%)	N	Alt kümeler		
		1	2	3
100	110	14,86		
75	108		15,52	
50	113		15,86	
25	110			16,7
Sig.		1,000	,370	1,00

Şekil 3: Vergi Öncesi Karın İhracat Yoğunluğuna Göre Marjinal Ortalamaları

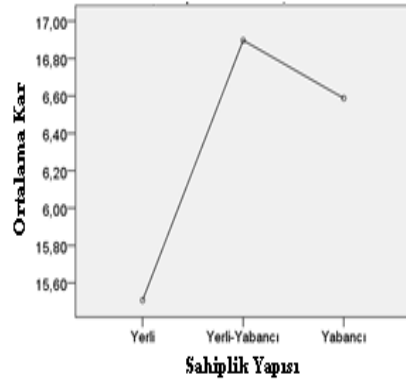
Yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır ki; şirketlerin ihracat yoğunluğu arttıkça karları düşmektedir. Yani yüksek oranda ihracat yapan şirketlerin karları düşerken tersine ihracat yoğunluğu düşük olan şirketlerin karlarının arttığı tablo ve grafikten izlenebilmektedir.

3.1.1.2. Sahiplik Yapısı Kar İlişkisi

Şirketlerin sahiplik yapısı olarak tamamen yerli, karma ve tamamen yabancı sahiplik yapısında olmalarının kar üzerindeki etkisinin önemli olduğu varyans analizi ile ortaya konmuştu. İkili karşılaştırma testleri ile bu etkinin nasıl olduğu aşağıdaki tabloda ve şekilde özetlenmiştir.

Tablo 8: Vergi Öncesi Karın Sahiplik Yapısına Göre Homojen Alt Kümeleri

Sahiplik yapısı	N	Alt kümeler	
		1	2
1,00	352	15,457	
3,00	33		16,5201
2,00	56		17,0458
Sig.		1,000	,163

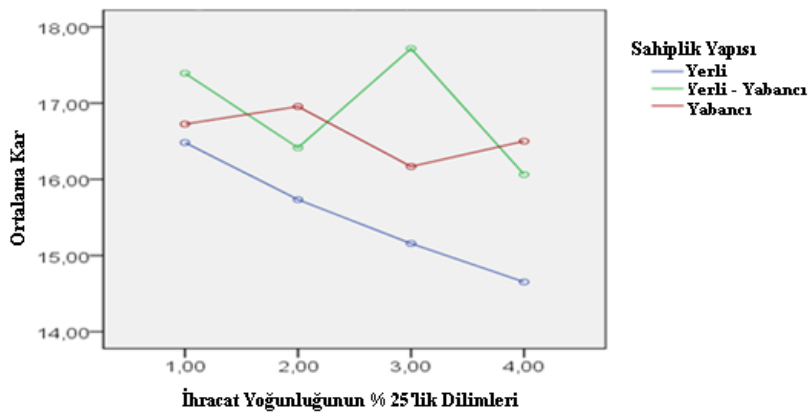

Şekil 4: Vergi Öncesi Karın Sahiplik Yapısına Göre Marjinal Ortalamaları

Yukarıdaki tablo ve şekilden de görüleceği üzere sahiplik yapısı tamamen yerli olan şirketlerin karlılığının düşük, sahiplik yapısında yabancı sermaye bulunan şirketlerin daha karlı olduğu anlaşılmaktadır.

3.1.2. İhracat Yoğunluğu ve Sahiplik Yapısı Etkileşiminin Kar Üzerine Etkisi

İşletmelerin ihracat yoğunluğunun ve sahiplik yapısı etkileşiminin de ANOVA tablosuna göre kar üzerinde etkili olduğu %5 anlam düzeyinde görülmektedir. Bu durum Şekil 5'ten de izlenebilmektedir.

Şekil 5: İhracat Yoğunluğu ve Sermaye Yapısının Etkileşiminin Kara Etkisi

Yukarıdaki grafikte şirketlerin ihracat yoğunluğu ile sahiplik yapısının etkileşimli olarak kar üzerindeki etkileri gösterilmiştir. Bu grafiğe göre ihracat yoğunluğu düşük ve karma sahiplik yapıları ile ihracat yoğunluğu nispeten yüksek, karma

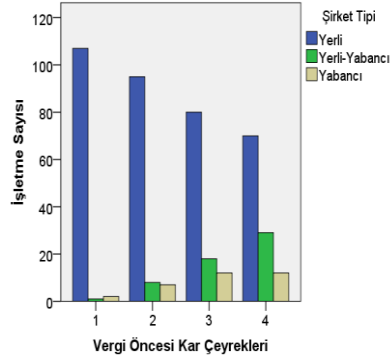
sahiplik yapılı şirketlerin karlılığının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan yerli şirketlerin ihracat yoğunluğunun artmasının kar üzerinde olumsuz etki yaptığı da açık bir şekilde görülmektedir.

3.2. İhracat Yoğunluğu ve Sahiplik Yapısının Karlılık Üzerinde Etkisinin Ki-Kare Analizi ile Araştırılması

Bu kısımda işletmelerin karlılığı üzerinde etkili olduğu düşünülen, sahiplik yapısı ve ihracat yoğunluğu çapraz tablolarla analiz edilmiştir. Bu amaçla verilere Ki-kare bağımsızlık testleri uygulanmıştır. Tablo 9’da sahiplik yapısı ve karlılık arasındaki çapraz ilişkiler gösterilmiştir.

Tablo 9: Kar ve Sahiplik Yapısı İlişkisi

Vergi Öncesi Kar	İşletme Sahiplik Yapısı			Toplam	
	Yerli	Yerli-Yabancı	Yabancı		
Çeyrekler	1	107	1	2	110
	2	95	8	7	110
	3	80	18	12	110
	4	70	29	12	111
Toplam	352	56	33	441	
χ^2	49,17				

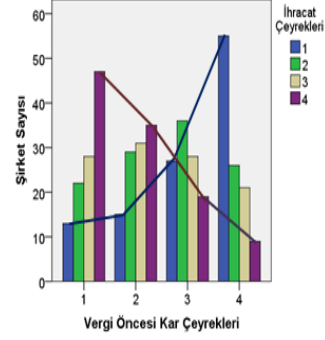

Şekil 6: Kar ve Sahiplik yapısı İlişkisi

%1 anlam düzeyi ve 6 serbestlik düzeyi için işletmelerin sermaye yapılarına bağlı olarak karları farklılık göstermektedir. Yukarıdaki tablo ve grafikten, yerli sahiplik yapısına sahip şirketlerin karlılığının, yabancı ve karma sahiplik yapısına sahip şirketlere göre daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 10’da ise ihracat yoğunluğu ve karlılık arasındaki ilişki çapraz tablolar ile gösterilmiştir.

Tablo 10: Kar İhracat Yoğunluğu İlişkisi

	İhracatın Çeyrekleri				Toplam
	1	2	3	4	
Vergi Öncesi Kar Çeyrekleri	1,00	22	28	47	110
	2,00	29	31	35	110
	3,00	36	28	19	110
	4,00	26	21	9	111
	Toplam	113	108	110	441
χ^2	77,285				

Şekil 7: Kar ve Sahiplik yapısı ilişkisi

%1 anlam düzeyi ve 9 serbestlik derecesi için bağımsızlık hipotezi reddedilmiştir. Buna göre işletmelerin ihracat yoğunluğu ile karı arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Yukarıdaki tablo ve grafikten de görüleceği üzere işletmelerin ihracat yoğunluğu arttıkça karlılığı azalmakta, tersine ihracat yoğunluğu azaldıkça karlılığı yükselme göstermektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada ihracatçı şirketlerin, ihracat yoğunluğu ve sahiplik yapıları ile vergi öncesi karları arasındaki ilişkiler Anova ve Ki-Kare ile test edilmiştir.

Varyans analizinden elde edilen sonuçlara göre, %25'lik dilimlere göre kategorileştirilmiş ihracat yoğunluğunun VÖK üzerinde etkili olduğu anlaşılmıştır. Buna göre ilk %25'deki şirketlerin karlılığının yüksek, buna karşılık ihracat yoğunluğunun %75'in üzerinde olan şirketlerin karlılığının düşük olduğu görülmüştür. Fryges ve Wagner (2010)'ın Almanya için yaptıkları çalışmalarında ihracat yoğunluğu %90'ın üzerinde olan işletmelerde kar anlamında ihracattan faydalanamadıkları tespiti, bu çalışmanın sonuçları ile benzerlik arz etmektedir.

Diğer taraftan şirketlerin sahiplik yapısının kar üzerindeki etkisi varyans analizi ile araştırılmış ve etkisinin önemli olduğu görülmüştür. Yerli sermayeli şirketlerin karlılığının düşük, yabancı ve karma sermayeli şirketlerin karlılığının yüksek olduğu tespit edilmiştir. İhracat yoğunluğu ve şirket ortalık yapısının kar üzerindeki etkisi yine varyans analizi ile test edilmiş ve bu etkileşimin de önemli olduğu görülmüştür.

Diğer taraftan Ki-Kare testi ile yine bu etkiler araştırılmıştır. Bunun için VÖK, %25'lik dilimlere göre kategorileştirilmiştir. Böylece kategorize edilmiş VÖK ile kategorileştirilmiş ihracat yoğunluğu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Düşük ihracat yapan şirketlerin karlılığı yüksek, yüksek ihracat yapan şirketlerin karlılığının düşük olduğu görülmüştür.

Benzer şekilde kategorize edilmiş VÖK ile şirketlerin sahiplik yapısı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Tamamı yerli şirketler düşük karlı iken, yabancı ve yerli-yabancı şirketler yüksek kar elde etmektedir.

Dolayısıyla her iki analizde elde edilen sonuçların benzer olduğu görülmektedir.

İhracat yoğunluğu ile kar arasındaki ilişki analizi değerlendirildiğinde İşletmelerin artan ihracat ile birlikte daha fazla ekstra maliyet yüklenmeleri (örneğin yükselen ihracat sebebiyle artan koordinasyon ve kontrol maliyeti vb) ve verimli çalışma uğruna yüksek emek giderine katlanmaları sebebiyle karlarının düştüğü ileri sürülebilir.

Firmaların ihracata yönelmesinde etkili olabilecek faktörlerden yüksek kar beklentisinin, Türk firmaları için ihracat yoğunluğu artarken karşılanmamasının sebepleri ise Türk ihracatının aşağıdaki karakteristiklerinden kaynaklanıyor olabilir:

- Türkiye'nin yüksek ihracat yapan firmalarının önemli bir kısmı, ya çok uluslu bir şirketin bağlı şirketi olarak faaliyet göstermekte ya da dünyanın önemli çok uluslu şirketlerine ihracat gerçekleştirmektedir. Bunun sonucunda bu firmaların karları bağımlılık nedeniyle, ihracat yapan diğer firmalara göre daha düşük kalmaktadır.
- Türk ihraç malları, çoğunlukla teknolojisi düşük, marka değeri sınırlı olan ürünler olduğu için yüksek miktarlarda satış bile yüksek karların elde edilmesini mümkün kılmamaktadır.
- İhraç edilen malların bünyesinde kullanılan hammadde, malzeme ve yardımcı madde gibi ürünlerin, Dahilde İşleme Rejimi kapsamında yurtdışından temininin teşvik ediliyor olması, ürünün katma değerini ve karını azaltmaktadır.
- Kriz dönemleri haricinde yurtiçi piyasadaki talep tatminkar düzeyde, kar ise yurtdışı piyasalara göre yüksek olmaktadır. Dolayısıyla düşük ihracattan doğan düşük kar, yurtiçi piyasadaki elde edilen yüksek karlarla telafi edilmektedir.

İhracatçı şirketlerin yabancı sahipli olmasına bağlı olarak daha yüksek kar elde ettiği sonucu ise;

- Ağ (network) Etkisi ile yabancı sermayeli işletmelerin, ilişkili şirketlerine ihracat yapabilme imkanlarına sahip olması,
- İşletmenin uluslararası iş ağlarına dahil olarak uluslararası piyasalar hakkında bilgi edinmesi ve
- Firmaların finansal kaynaklar, ticaret ve lojistiğe daha kolay ulaşma imkanı elde etmesi gibi sebeplere bağlanabilir.

Kaynaklar

- Abor, Joshua (2011). "Do Export Status and Export Intensity Increase Firm Performance", *Thunderbird International Business Review*, Vol:53, No:1, ss: 9-18.
- Talaat, Abdel-Malek (1974), "Foreign Ownership and Export Performance", *Journal of International Business Studies*, Vol. 5, No. 2, Autumn, ss: 1-14.
- Ahmed, S. and Rock, J. (2012), "Exploring The Relationship Between Export Intensity And Exporter Characteristics, Resources, And Capabilities: Evidence From Chile", *Latin American Business Review*, 13, ss: 29-57.
- Atıcı, Gonca ve Güner Gürsoy (2013), "Foreign Ownership and Export Orientation: Evidence From Turkey", *International Research Journal of Finance and Economics*, Vol: October, Issue:115, ss: 8-21.
- Berle, A.A. and Means, G.C. (1932). *The Modern Corporation and Private Property*, NewYork: Harcourt, Brace & World.
- Bernard, A. B., J. Bradford Jensen and Robert Z. Lawrence (1995), "Exporters, Jobs and Wages in US Manufacturing: 1976-1987", *Papers on Economic Activity*, Brookings, Microeconomics, ss: 67-119.
- Cole, Matthew, Robert Elliott and Supreeya Virakul (2010), "Firm Heterogeneity, Origin of Ownership and Export Participation", *World Economy*, Vol:33, Issue:2, ss:264-291
- Demsetz, H. (1983), "The Structure of Ownership and the Theory of the Firm", *Journal of Law & Economics*, 26(2), ss: 375-390.
- Filatotchev, Igor, Johannes Stephan and Björn Jindra (2008), "Ownership Structure, Strategic Controls and Export Intensity of Foreign-Invested Firms in Transition Economies", *Journal of International Business Studies* 39, ss: 1133-1148.
- Fryges, Helmut and Joachim Wagner (2010), "Exports and Profitability: First Evidence for German Manufacturing Firms", *The World Economy*, Blackwell Publishing Ltd., ss:399-423.
- Grazzi, Marco (2012), "Export and Firm Performance: Evidence on Productivity and Profitability of Italian Companies", *J IndCompetTrade*, Vol:12, ss:413-444.
- Girma, Sourafel, Holger Görg and Eric Strobl (2004), "Exports, International Investment and Plant Performance: Evidence From a Non-Parametric Test", *Economic Letters*, Vol:83, ss:317-324.
- Jongwanich, Juthathip ve Archanun Kohpaiboon (2008), "Export Performance, Foreign Ownership and Trade Policy Regime: Evidence from Thai Manufacturing", *ADB Economics Working Paper Series*, No:140.
- Kneller, Richard ve Mauro Pisu (2004), "Export Oriented FDI in the UK", *Oxford Review of Economic Policy*, Vol.20, No:3, ss:424-439.

- Kneller, Richard and Mauro Pisu (2010). “The Returns to Exporting: Evidence from UK Firms”, *Canadian Journal of Economics*, Vol:43, No:2, ss: 494-519.
- Kongmanila, Xayphone and Yoshi Takahashi (2009), “Innovation, Export Performance and Profitability of Lao Garment Exporters”. *International Journal of Economics and Management*, Vol: 3(2), ss: 225-236.
- Kuivalainen, Olli and Sanna Sundqvist (2006), “Profitability of Rapid Internationalization: The Relationship Between Internationalization Intensity and Firms Export Performance”, *Journal of Euromarketing*, Vol:16, Issue1/2, ss: 59-69.
- Kumar, Manmohan Singh (1984), “Comparative Analysis of UK Domestic and International Firms”, *Journal of Economic Studies*, Vol. 11 Iss: 3, ss: 26-42.
- Lall, Sanjaya, Sharif Mohammad (1983), “Foreign ownership and export performance in the large corporate sector of India”, *The Journal of Development Studies*, Vol. 20, Iss. 1, ss: 56-67.
- Lu, Jane W. and Paul W. Beamish (2006), “SME Internationalization and Performance: Growth vs. Profitability”, *J. Int. Entrepr.*, Vol:4, ss: 27-48.
- Okuyan, H. Aydın (2013), “Türkiye’deki En Büyük 1000 Sanayi İşletmesinin Karlılık Analizi”, *Business and Economics Research Journal*, Volume: 4 Number: 2, ss: 23-36.
- Qian, Gongming, Lloyd Yang and Denis Wang (2003), “Does Multinationality Affect Profit Performance? An Empirical Study of US SME’s”, *Journal of General Management*, Vol:28, No:4, ss :37-46.
- Qian, Gongming ve Lee Li (2003), “Profitability of Small and Medium Sized Enterprises in High-Tech Industries: The Case of the Biotechnology Industry”, *Strategic Management Journal*, Vol:24, ss: 881-887.
- Kim, Sangho ve Donghyun Park (2011), “Ownership Structure and Export Performance: Firm-Level Evidence from the Republic of Korea”, *ADB Economics Working Paper Series*, No. 295.
- Perçin, Selçuk (2005), “İhracat Performansını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi ve Firmaların İhracat Performans Ölçülerine Göre Sınıflandırılmasındaki Rolü: İSO 1000 Sanayi Firmaları Uygulaması”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (9) / 1, ss:139-155.
- Rasiah, Rajah (2011), “Ownership, R&D, and Export Intensities of Automotive Parts Firms in East Asia”, *Asia Pacific Business Review*, Vol:17, Issue:2, ss: 143-160
- Shaked, Israel (1986), “Are Multinational Corporations Safer?”, *J.Int. Bus. Stud.*, 17 (1), ss: 83-106.
- Temouri, Yama, Alexander Vogel ve Joachim Wagner (2013), “Self-Selection in to Export Markets by Business Services Firms – Evidence from France, Germany and the United Kingdom”. *Structural Change and Economic Dynamics*, Vol:25, ss: 146-158.

- Türkiye İhracatçılar Meclisi (TIM) (2012) İlk Bin İhracatçı, <http://www.tim.org.tr/tr/ihracat-arastirma-raporlari-ilk-1000-ihracatci-arastirmasi.html>, 12.02.2014.
- Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) (2013), “Teknoloji, Ar-Ge, Ar-ge Destekleri, Patent, Tasarım ve Markanın Firmaların Rekabet Gücü Üzerindeki Etkisi – İhracat, Yurtiçi Satış, İhracat Birim Fiyatı Analizleri”, <http://www.ttgiv.org.tr/content/docs/eb-yayini.pdf> 25.02.2014
- Birleşmiş Milletler (BM) (2014), “World Economic Situation and Prospects”, http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_mb/wesp_mb67.pdf 22.07.2014
- Vu, Huong, Mark Holmes, Steven Limand and Tuyen Tran (2014), “Exports and Profitability: A Note From Quantile Regression Approach”, *Applied Economics Letters*, Vol:21, No:6, ss: 442-445.
- Wagner, Joachim, Alexander Vogel (2009), “Exports and Profitability: First Evidence for German Business Services Enterprises”, *University of Lüneburg WorkingPaper Series in Economics*, No:129.
- Wagner, Joachim (2012), “International Trade and Firm Performance: A Survey of Empirical Studies Since 2006”, *Review of World Economics*, 148, p:235–67.
- Wyorek, Joanna (2012), “The Impact of Export on the Sales and Profitability of Companies Listed on the Warsaw Stock Exchange”, *Cracow Review of Economics and Management*, Vol:877, ss: 99-114.
- Zhang, Yuan, Runtian Jing and Wenhao Fu (2008), “Do Ownership and Culture Matter to Joint Venture Success?”, *Journal of Comparative International Management*, Vol:11, No:1, ss: 3-13.